

ЮРИЙ ТУПИЦИН

ХОРАТА НЕ СА БОГОВЕ

Превод от руски: Саша Никифорова, 1975

chitanka.info

Бръмченето на зумера разбуди Лунц. Той отвори очи, погледна изкосо екрана на видеофона и се намръщи. Викаха го от командната кабина. Навярно пак някаква дреболия. Трябва да си поговори с хората — време е да се научат на самостоятелност. Няма вечно да имат командира зад гърба си. А Дмитрий Сергеевич Лунц беше командир на пътническия лайнер, който извършваше постоянен рейс по маршрута Земя — Марс — Титан и обратно.

— Слушам — кратко изрече Лунц.

На екрана се появи обезпокоеното лице на вахтовия.

— Неизправност в акумулаторната — тихо доложи той. — Струва ми се, че работата е сериозна.

— Сега ще дойда.

Екранът угасна, а Лунц стана и започна да стяга лекия скафандър. За секунда спря поглед на разтревоженото си отражение в огледалото, усмихна се и въздъхна. Не му беше до смях. Акумулаторната беше най-капризният отсек на лайнера. Там се съхраняваха запасите хипервещество, което служеше за гориво на ходовия двигател. Запасите енергия в хипервеществото са огромни и точно това обстоятелство позволяваше на лайнера да не зависи от полето на привличането и почти направо да пресича пространството. Само че, ако хипервеществото започне веднъж да се разпада, да се превръща в обикновени частици, главно в нуклони, то ще се отдели енергия, достатъчна да накара да заври Аралското море. Това няма да бъде просто катастрофа, а космическо бедствие. И най-лошо бе, че вече имаше прецеденти. Достатъчно е да си спомним за съдбата на танкера „Сибир“. Естествено хипервеществото е изучено надълго и нашироко и е под контрол, чиято надеждност не предизвиква съмнения, но все пак ненапразно е забранено да се съхранява на Земята. Всички вещества, заредени с енергия, са капризни. Дори обикновеният невинен тротил понякога се взривява без видима причина и превръща в руини гигантски химични заводи, а в сравнение с това агънце хипервеществото е лют тигър.

В командната кабина вахтовият пресрещна Лунц.

— Повиках и главния инженер — с извиняващ се тон доложи той.

Лунц кимна одобрително и отиде до контролния щит на акумулаторната, където свещенодействуваше операторът. Той не бе

разбрал още тревогата на вахтовия и дори мислено го бе изругал за паникьорството му — нивото на радиацията в акумулаторната съвсем малко превишаваше нормата, но опасният предел беше още далеч. И изведнъж леко вълнообразната линия върху лентата, която бележеше нивото на радиацията, се огъна в рязка гърбица и отскочи нагоре. Сигналните лампи запремигнаха, стрелките на приборите се разбягаха — това вършеше автоматиката, която привеждаше в действие системата за гасене на радиацията.

— Включих за гасене всички резерви — прозвуча зад гърба на Лунц гласът на вахтовия. — Всички възможни.

Командирът разсеяно кимна — това се разбираше от само себе си.

— Обявете тревога — нареди той, без да се обръща. — Екипажът и пътниците да заемат стартови места.

— Слушам.

Главният инженер влезе в командната кабина със звуците на сирените.

— Какво става? — удивено запитва той.

— Заемай се с акумулаторната — подхвърли му през рамо Лунц. Знаеше, че старият Вили ще го разбере с половин дума.

— Ясно.

Изминаха няколко мъчителни секунди, кривата върху лентата неохотно спаднаше, извиваше се като ранена змия и с мъка се успокояваше. Операторът въздъхна и погледна изпод вежди командира.

— Флукуация — уморено поясни той. — Това е вече трето рязко повишаване.

Лунц отлично разбираше състоянието му — нали на „Сибир“ всичко започна именно с флукуация. Оставаше и сега да не се справят със системата за гасене и... Впрочем никой не знае какво би станало. Може би всичко ще се ограничи с радиационната тревога и включването на резервните системи за гасене, а може паразитната реакция да се развие повече. Но не му се мислеше за това, пък и най-важното — беше безполезно.

— Тревогата е обявена, екипажът и пътниците са по местата — доложи вахтовият.

— Пригответе пътническия отсек за катапултиране. — Лунц говореше, без да откъсва очи от осцилографа. Той по-скоро

почувствува, отколкото видя обърканото изражение на вахтовия. „Може би не трябва да се бърза? Може би е по-добре да изчакаме?“ — говореше умолителният поглед на младия човек. Като откъсна поглед от приборите, Лунц запита тихо, но сухо:

— Разбрахте ли ме?

— Разбрах, слушам.

Командирът замлъкна за миг, после добави:

— Предавайте ми информацията за акумулаторната на пулта при мене.

Той бавно пресече, кабината, зае командирското място и нахлу шлема.

Лунц плъзна поглед по приборите и извика главния инженер.

— Вили, как е индексът за безопасност?

— Неопределен. Флукуациите са хаотични, закономерност почти не се проследява. И... — главният инженер за миг се запъна — и при това пълна аналогия с процесите на „Сибир“. До най-дребните детайли.

Лунц твърде ясно разбра, че не е разумно да се задълбочава повече, но чакаше, защото познаваше находчивостта на инженера: може би ще предложи възможен изход? Но старият Вили мълчеше.

— Информация за акумулаторната в термоконтейнера на борда! — намръщено заповяда Лунц.

— Вече я отправих — въздъхна главният инженер.

Може би този контейнер ще помогне на учените в края на краищата да разберат тия фокуси на хипервеществото. Лунц замълча за миг, после подчертано отчетливо каза:

— Екипажът да премине в отсека на пътниците. Изпълнението незабавно.

Върху контролния пулт на командира една по една започнаха да гаснат лампите, които сигнализираха, че членовете на екипажа напускат работните си места. Ето угасна и лампата на главния инженер и Лунц леко се извърна, защото знаеше, че сега ще чуе гласа му.

— Дмитрий Сергеевич — разнесе се зад гърба му умолителен бас, — може би ще ме оставиш тук? По-весело ще бъде.

Лунц се извърна и видя изпотеното чело и виновния поглед на стария си приятел.

— Не се бави, Вили — с безизразен глас рече той. — Времето е скъпо. До скоро виждане.

— Довиждане — сърдито изръмжа инженерът.

„Обиди ми се“ — помисли Лунц и обърна поглед към приборите.

— Екипажът е в пътническия отсек — доложи гласът на вахтовия.

— Последвайте ги в отсека и вие — кратко отвърна Лунц.

Лампичката на вахтовия продължаваше да свети.

— Разрешете да остана с вас — прозвуча отново гласът.

— Не разрешавам!

Най-сетне угасна и последната лампа. Лунц пое дъх и запита:

— Пътнически отсек, доложете за готовност!

— Пътниците и екипажът са по местата си. Отсъства командирът. Отсекът е херметизиран, запасите са в пълен комплект, готов съм за катапултиране — произнесе на един дъх уставната формула дежурният.

— Катапултирайте! — разреши Лунц.

След миг Лунц почувствува по-скоро, отколкото чу лек трясък — пътническият отсек се откъсваше от ходовата част на кораба. Сега той лежеше свободно върху водачите като шейна. Дочу се меко, нарастващо бръмчене: отсеъкът се плъзна и заплува в космичния простор. Лунц разтвори кърмата на лайнера. Двигателят забръмча и ходовата част с командира на борда се понесе недалеч от пътническия отсек.

— Катапултирането премина нормално — доложи дежурният на отсека. — Връзката с базата е установена, координатите са съобщени.

Краят на фразата потъна в пращението на смущенията. Но връзката вече не бе необходима. С вяло движение Лунц изтри лицето си и произнесе гласно, сякаш удивен:

— Работата е свършена, мога да започна да се страхувам.

И в този миг започна четвъртата поредна флукуация. Зелената змия на лентата се изду по цялата ширина на екрана, после се изви нагоре в остър връх, запламтяха поразително червени надписи: „Радиационна тревога!“ Сърцето на Лунц се смрази, а кривата не спадаше, тя все повече се извисяваше и отиваше зад рамката на екрана. „Но отсеъкът все пак успя да катапултира!“ — с неочакван прилив на гордост помисли Лунц, докато всеки негов мускул, всяка клетка на

тялото му се напрягаха до болка в очакване на ослепителния пламък на небитието.

— Не бих желал да съм на ваше място — съчувствено произнесе зад гърба му тих глас.

„Да, това не бих пожелал дори на най-злия си враг“ — мислено се съгласи Лунц. И изведнъж осъзна, че отвръща не на вътрешния си глас, не на отзвука на собственото си „аз“, а на някой друг. Изумен, Лунц се обърна и видя непознат човек. Непознатият бе седнал свободно върху облегалката на креслото, лекомислено поклащаше крак и се усмихваше на Лунц с умни и весели очи.

— Как попаднахте тук? — Лунц проговори с мъка.

Усмивката на непознатия доби отънък на шеговита тайнственост.

— Нима това е съществено, Дмитрий Сергеевич?

— От нас след малко ще остане само прах — тихо забеляза Лунц и със съжаление изгледа непознатия.

— Ами — лекомислено отвърна оня, — ако акумулаторната се взриви, от нас и прах няма да остане. — Той замълча и успокоително добави: — Но тя няма да се взриви.

Лунц намръщено се мъчеше да вникне в смисъла на чутото, после цял се извърна към приборите. Нямаше никакъв връх на радиоактивност! В противовес на естествения ход на нещата, флукуацията на хипервеществото завърши съвсем благополучно. Нещо повече, нивото на радиоактивността бе спаднало дотолкова, че заплахата от взрив изобщо бе изчезнала. Това приличаше на чудо, но на Лунц в тоя миг не му бе до изумление пред необяснимото, почти чудодейно спасение. Той тепърва преживя нервното сътресение. В психиката му нещо заработи, мощният поток енергия, който го поддържаше, се прекрати, всички мускули на тялото му отслабнаха, превърнаха се в жалки дрипи, бог знае къде пропаднаха всичките му мисли и чувства. Лунц подпря глава и за няколко мига потъна в тъмнина. После с удивление се усети пак жив, извади кърпичката си и когато изтри мокрото си чело, срещна съчувствения поглед на непознатия. Известно време Лунц го гледаше мълчаливо, като се мъчеше да осмисли самия факт на пребиваването му на обречения кораб. Погледна пак към приборите, а там всичко беше повече от добро, Лунц най-сетне реши: „Пътник. Един от тия непоносимо

любопитни хора, които и на йота не си дават сметка за опасността и навсякъде тикат носа си.“

— Кой сте вие? — с нотка на строгост запита гласно той.

Непознатият се изправи и с лек поклон непринудено се представи:

— Наричам се Север, Дал Север, на вашите услуги.

— И как се озовахте в командната кабина? — Лунц го разглеждаше с любопитство. — Във всеки случай сте роден под щастлива звезда.

Дал меко се усмихна и отново седна на облегалката, кръстосвайки крака. Движенията му бяха леки и свободни, от него лъхаше спокойствие и увереност. Всичко това никак не вървеше към току-що преживяната прелюдия към катастрофа и смущаваше Лунц. Неочаквана мисъл просветна в главата му:

— Вие сте от контролната служба, нали? А историята с акумулаторната е била само проверка?

— Нима приличам на инспектор? — усмихна се Дал.

Лунц искаше да попита: „А нима инспекторите имат специални отличителни белези?“, но се запъна. Дал наистина не приличаше на инспектор. Но не приличаше и на пътник. Той въобще на никого не приличаше! Лунц не бе забелязал това веднага, защото мислите и чувствата му бяха твърде далеч от такива дреболии като външността на случайния посетител в кабината.

Всъщност всеки човек, намиращ се в Космоса, бил той пътник, инспектор или самият командир, задължително обличаше лек скафандър, напомнящ обикновен работнически комбинезон. Въпреки външната лекота този скафандър осигуряваше половинчасов престой в открития Космос. Но върху Дал нямаше и помен от скафандър! Беше облечен като за кратка лятна разходка. Върху широките му плещи свободно лежеше мека бяла риза, откриваща шията, тъмносин панталон и леки обувки с ниски токове. Невероятно как Лунц не бе забелязал всичко това: без задължителен скафандър Дал изглеждаше някак неприлично гол от космично гледище!

Докато разглеждаше този странен човек, Лунц си блъскаше главата да разбере как се е изхитрил да проникне в лайнера и къде са гледали контролорите от космопорта, инспекцията, дежурният в пътническия отсек, та и самият той, командирът на кораба. Логично би

било да го смъмри, но може би защото този човек му донесе твърде хубава вест, а може и затова, че независимо от цялото му лекомислие в него имаше нещо привлекателно, Лунц само го попита:

— Как попаднахте на кораба?

С малко укорителна усмивка Дал поклати глава.

— Такава е човешката благодарност! Дойдох тук, рискувайки кариерата си, а вие започнахте да ме разпитвате като престъпник.

— На помощ? — усмихна се и Лунц. — Какво имате предвид?

— А вие предполагате, че хипервеществото самичко, по хуманни съображения се отказва да се взриви, така ли? — невинно попита Дал.

Лунц изведнъж застана нащрек и се обърна към приборите. Нивото на радиацията окончателно се бе нормализирало, опасност вече нямаше. Той протегна ръка към пулта за управление, за да получи допълнителна информация за акумулаторната, но Дал го пресече с неочаквано повелителен тон:

— Не докосвайте нищо!

Лунц го изгледа недоумяващо.

Лицето на Дал беше строго, сега по него не бе останала и следа от онова весело лекомислие.

— В системата за автоматично гасене на радиацията при вас са се образували лъжливи обратни връзки — поясни Дал. — Започнете ли да работите с нея, цялата бъркотия с флукуацията ще се повтори.

— А вие откъде знаете какво се е образувало там и какво не? — сърдито запита Лунц.

Лекомислената усмивка отново се появи по лицето на Дал.

— Наложите ми се да постоя малко там — поясни той с тон на извинение.

— Там? В горещата зона?

— Какво да се прави? Нямах друг изход.

— И вие си въобразявате, че ще повярвам подобна дивотия? — разсърди се Лунц. — Там се излъчват десетки хиляди рьонтгена, незабавна смърт за всичко живо. И никакъв скафандър не помага! Ето какво представлява горещата зона!

— Дреболия! — отвърна Дал. — Аз бях там и, както виждате, съм жив и здрав.

Той кръстоса крак въз крак и замислено добави:

— Предполагам, че след тридесет-четиридесет години, когато на Земята ще започнат да произвеждат неутриди, и вие ще можете да ходите в горещата зона така просто, както в кают-компанията.

Лунц внимателно разглеждаше Дал. Дълбоки отвесни бръчки набраздиха челото му.

— Кой сте вие? — след кратка пауза тихо запитва той. — Аз съм командир на кораба и задавам този въпрос не от празно любопитство.

— Разпитът продължава — засмя се Дал и добродушно добави: — Не се сърдете, Дмитрий Сергеевич. Щом толкова настоявате, ще бъда пределно откровен. Трансгалактическият патрул е на вашите услуги.

— Не съм чувал за подобна служба — без усмивка каза Лунц.

— Не е беда, че не сте чували. Скучна и съвсем не романтична работа. — Дал сви рамене. — При вас попаднах съвсем случайно. Преди около десетина минути прелетях една и половина светлинна година от Слънчевата система. По волята на съдбата в полето на зрението на информатора ми попадна вашият лайнер. Само от любопитство включих ситуационния дешифратор и разбрах, че корабът е на ръба на катастрофата. Известно време наблюдавах действията ви и не можех да реша да продължа ли патрулния си полет, като предоставя всичко на естествения ход на нещата, или все пак да ви се притека на помощ. Беше ми съвестно да ви оставя на произвола на съдбата.

Лунц не вникваше толкова в смисъла на думите, колкото се мъчеше да определи какво представлява всъщност Дал. Най-лесно бе да го окачестви като безумец. Не издържал човекът нервното напрежение и полудял. Но твърде малко приличаше на луд той Север Дал. Държеше се просто и естествено, а в командната кабина беше като у дома си, което не можеше да се каже за мнозина други съвсем нормални люде, когато за пръв път попадаха в нея. А най-главното бе, че този лек оттенък на хумор, с който Дал се отнасяше към случилото се, никак не се връзваше с хипотезата за лудост. Но как да се примири с тези толкова груби логически несъответствия в разсъжденията му?

— Извинете, но вие казахте, че преди десетина минути сте били на една и половина светлинни години оттук.

Дал кимна.

— Но това е невъзможно! — убедено възкликна Лунц. — Да преодолееш една и половина светлинни години за десет минути? Чудеса не стават в тоя свят!

— Разбирам ви — спокойно се съгласи Дал. — На вас сигурно ви изглежда невероятно, защото човешката култура не е достигнала дори преддверието на нул-телепортирането. Същността му ви е толкова непонятна, колкото примерно на някой образован и културен елин — работата на термоядрения реактор или на електронната машина.

Като не забеляза или не искаше да забележи удивлението на Лунц, Дал продължи със същия спокоен тон:

— По принцип идеята за телепортирането е удивително проста. Основната трудност е само това, че трябва да се пренесе не точка, а пространствено тяло. На всеки атом от това тяло трябва да се даде строго разчетено синхронно нарастване на координатите. При най-малката грешка ще се появят структурни нарушения, например разкъсване на тъканите. А при живи обекти особено това е недопустимо. Представете си тялото да се материализира тук, а главата — в другия край на кабината. Как би ви се понавило?

Лунц неволно се усмихна. Така реално си представяше транспортирането. Дал говореше и за най-невероятните неща шеговито, като че ли между другото. Ако бе опитал да разяснява, Лунц не би се поколебал да го вземе за луд. Така Дал изглеждаше само чудак, решил да го поразвлече, да съкрати времето. Приличаше на увлекателна игра и Лунц охотно се включи в нея.

— Всичко това — продължаваше в това време Дал — съществено ограничава възможността за транспортиране. Пречат препятствията, които внасят линейни изкривявания в транспортираните тела. За човека например максималната далечина на телепортирането зависи от гравитационната обстановка и се колебае в границите от две до три светлинни години. Виждате, Дмитрий Сергеевич, че ви забелязах на разстояние, близко до критичното. И понеже ми бе съвестно да ви изоставя на произвола на съдбата, свързах се с централния пост на управление, изложих му простата и оригинална идея, която засягаше вашето бъдеще. И заедно с мъмренето за неуместната хуманност получих и разрешение за среща с вас.

— Неуместна хуманност? — засмя се Лунц. — Това е нещо ново!

— Дмитрий Сергеевич — въздъхна Дал, — не забравяйте, че във Вселената има безкрайно много разумни общества.

— Не разбирам съпоставянето?

— В тази ситуация вселенската ценност на отделната личност се приближава до нулата — невъзмутимо поясни Дал.

— Така ли! — наежи се Лунц.

— За съжаление! Окръжаващият ни свят е достатъчно жесток и не всякога се вмести в рамките на хуманността, които човечеството е изработило по свой маниер и вкус — той тихичко се разсмя пред напрегнатото лице на Лунц. — Представете си, че някъде там, на десетки светлинни години, между някакви същества, приели себе си за разумни, се води жестока война. Представете си по-нататък, че вашият покорен слуга Север Дал — той леко се поклони — е в състояние да прекрати тази отвратителна битка, която всяка секунда отнема стотици живота. И ето че вместо да побърза, той се бави. Бави се заради единаединствена, та макар и самобитна личност. Нима това не е неуместна хуманност?

Лунц озадачено погледна госта си.

— Вие тъй сериозно говорите за всичко това... — замислено рече той.

Очите им се срещнаха и Лунц почувствува как хладна тръпка премина по гърба му: така дълбок бе погледът на тези внимателни, разбиращи и малко печални очи. Но само след миг те пак се озариха от усмивка.

Лунц също се засмя и поклати глава.

— И все пак вие говорите такива неща, че понякога се съмнявам човек ли сте, или нещо друго?

— Всичко зависи от гледната точка.

— Тоест?

— От гледна точка на анатомията и физиологията аз съм истински човек. Надявам се, че това не предизвиква съмненията ви? Но в еволюционен аспект между нас няма нищо общо. Аз съм роден примерно на единадесет милиона светлинни години оттук.

— В друга галактика ли? — развеселен запита Лунц.

— Съвършено вярно!

— Ами нашето сходство?

— По-добре да кажете „идентичност“. Чисто случайно явление на фона на общата закономерност. Собствено точно това обстоятелство бе отчетено от центъра, когато ми разреши един час отсрочка. Антропоидите в нашата мегагалактика са толкова редки! Срещата ни, при това в подобна ситуация, се стори на центъра истинско чудо. Дежурният съвет се стопи от умиление и ми предостави цял час свобода на действие.

— А какъв е този център?

— Нали ви казах вече — Междугалактичен център на вечния разум.

— Дори вечен!?!

— А вие предполагате — в гласа на Дал затрептяха иронични нотки, — че разумът е създаден персонално за земното човешко общество ли?

Лунц сви рамене.

— Не страдам от антропоцентризм. Но съм убеден, че разумът, като особено свойство на материята, се поражда именно в нашата звездно-галактична епоха.

Дал осъдително поклати глава.

— А твърдите, че не страдате от антропоцентризм! — Той лукаво намигна. — Наистина ли не сте се опитвали зримо, осезаемо да си представите какво е това вечност? Да се вслушате в нейното движение, да почувствувате полета ѝ, острия ѝ дразнещ аромат?

Пред недоумяващото изражение на Лунц той малко мечтателно продължи:

— Вечност! Какво представлява вашата звездно-галактична епоха, тия жалки десетки милиарда години в сравнение с вечността? Нищожна микросекунда в безкрайния вихър на времето. С какво това люшване на световното махало е по-добро от другите, които са го предшествували? Тези безчислени полюшвания, които все тъй безцеремонно лишавате от правото на разум?

Смръщил вежди, Лунц се замисли над думите му.

— Значи вие предполагате — недоверчиво започна той, — че разумът е възниквал многократно? В различни епохи, през различните полюшвания на световното махало, както картинно се изразихте?

— Естествено — убедено рече Дал. — Разумът е едно от неотменимите свойства на развиващата се материя. И както самата

материя, самото движение съществуват вечно, само че в различни форми и на различна степен.

— Да допуснем, че разумът съществува вечно — Лунц опря чело на дланите си. — Тогава вижте какво излиза. За няколко стотици години, като правят огромен скок в развитието си, хората придобиха огромна власт над природата. Ние изцяло овладяхме Земята, усвоихме Слънчевата система, готвим се за звездни полети. Помислете сега какво могъщество ще достигне човечеството след милион или, да кажем, след десет милиона години!

— Ами след десет милиарда? — тихичко подсказа Дал.

— Да, а след десет милиарда? — Лунц просто се стресна. — Трудно, чудовищно трудно е да си представиш това! Ясно е едно: всички сили на природата ще бъдат впрегнати за благото и ползата на човека. И навярно само стихииите ще загубят първоначалния си смисъл, защото всички стихийни сили ще попаднат под внимателен и твърд контрол. Навярно човекът ще засели цялата обзрима Вселена до самите граници на мегагалактиката и ще я преобразува по свой образ и подобие от край до край! — Той сви рамене и погледна към Дал. — А сега да се върнем към предположението, че разумът е вечен като самата Вселена. Какво могъщество трябва да достигне той в хода на своето безкрайно развитие? И в какво ще превърне той Вселената? Неизвестни разумни същества би трябвало буквално да гъмжат около нас, да действуват навсякъде.

— Естествено — съгласи се Дал, — тези разумни същества са длъжни да ни побутват ръката, когато поднасяме лъжица към устата си, да ни гледат в лицето и да се подхилкват, ако се обясняваме в любов, да встъпват с нас в задушевни беседи, когато сме сами и не ни се спи. И въобще са длъжни да бъдат досадни и непоносими. Шега ли е да съществува вечно!

— А без шега — лицето на Лунц беше сериозно, — ако разумът е вечен, защо сме тъй самотни? Защо никой не отговаря на нашите призови? Защо светът е тъй пуст и хладен?

— Защото виждате само познатото — тихо и сериозно отвърна Дал. — Това, което е открито за вътрешния поглед на разума. А вие, хората, още не сте се издигнали до осъзнаването на вечните категории, вие още гледате света от своята тясно човешка точка на зрение.

— Не е ли твърде мъгляво това?

— Може и по-просто. Вие сравнявате всичко със себе си. Много и малко, бързо и бавно, дълго и кратко — всичко е измерено с тесните човешки мерки. Всички вие, грубо казано, мерите със свой аршин.

— Нима това не е естествено?

— Естествено е, но не бива да забравяте за условността на такива естествени мерки. Особено когато говорим за такива всеобемащи категории, като безкрайната Вселена. Колосалната грамада слънца са пращинки в мегагалактиката, а пращинката, която танцува в един слънчев лъч, е цяла вселена в ядрен мащаб. За всеки обект, бил той звезда, електрон, човек или вирус, не бива да се казва, че е голям или малък. Той е и едното, и другото, а същевременно — нито едното, нито другото. Всичко зависи от това, в какъв мащаб го измерваме, с какво го сравняваме. Вие търсите следи от разумни същества, но от какви? Примерно такива, каквито сте и вие самите, хората.

— Не — решително възрази Лунц, — вие преувеличавате.

Дал се усмихна

— Аз не говоря за външния облик, но за това, дали разумните същества приличат на хора, на мравки, октоподи или клонести дървета. Аз говоря за пространствено-временната същност, за мащабите на тяхната деятелност. Вие ще бъдете удивени, ако срещнете разумни същества с ръст на десететажна сграда, нали?

— Вероятно — съгласи се Лунц.

— Вие ще бъдете удивени, но все пак ще съумеете да ги забележите. Ами ако разумното същество има големина милиарди километри? Няма ли да съпоставите тогава дейността му със стихийните сили на природата?

— О-о-о! — успя да каже само Лунц.

— А ако късче от атома е за тези разумни същества цяла галактика — в същия лек, полушеговит тон продължи Дал, — ако една ваша секунда заключава в себе си хилядолетия от тяхната история? Ще съумеете ли да забележите следите от тяхната дейност?

Лунц мълчеше и Дал продължи замислено и печално:

— Може би, като разбивате атомни заряди, вие устройвате за тези разумни минисветове най-жестоки космически бедствия и те вече отдавна и напразно зоват вашето благоразумие и внимание. И нима съществува гаранция, че огромната трудност при термоядрените

реакции не е от това, че се сблъскват с тяхното тайно, но упорито противодействие? Вие сте уверени, най-сетне, че никакви непознати мегаразумни същества не са докосвали с ръка да формират скъпите на сърцето ви звезди и галактики?

— Това прилича на приказка — без усмивка рече Лунц.

— А нима няма нещо приказно в неизчерпаемата Вселена?

Лунц го погледна заинтересувано и недоверчиво.

— И този център, на който вие сте представител, поддържа контакти с толкова различни цивилизации?

— В това е цялата сложност и прелест на неговата дейност.

— Не разбирам! Защо тогава игнорирате човечеството?

— Защо го игнорираме ли? — отвърна Дал. — Центърът наблюдава човечеството, тъй да се рече, от деня на раждането му. Но за съжаление този контакт е едностранчив. Човечеството не е дорасло за общуване с центъра.

— О!

— Уви — съчувствено каза Дал, — човешкото общество все още е безкрайно далеч от съвършенството. Хората и досега не могат да се справят със самите себе си, те се угнетяват и убиват един друг, а вашата цивилизация като цяло непрекъснато балансира на ръба на ядрената катастрофа.

— Но има и социално справедливи, комунистически страни! Аз съм представител на една от тях.

— Има — съгласи се Дал, — но къде е гаранцията, че научната или техническата информация, предадена от центъра на тези страни няма да попадне в чужди ръце? Не, центърът не може да рискува.

— Да рискува? Какво? — любопитствува Лунц.

Дал се усмихна.

— Бихте ли доверили на малолетния си син заредено оръжие?

— Само това липсваше!

— Сам виждате. А от гледище на центъра човечеството е още дете. Дете способно, но разглезено и не чуждо на някои лоши наклонности. Още не се знае какво ще излезе от него, когато порасне.

Дал весело се засмя на озадачения Лунц и шеговито завърши:

— Виж, когато въведете ред в цялата планета и се покажете наистина по-мъдри от деца, може би центърът ще влезе в контакт с вас.

Лунц недоволно изръмжа.

— Не си ли придава твърде много важност този ваш център?

— А вие как мислите? Представителите му се появяват пред вашите светли очи и ви долагат, че — така и така — те са пристигнали да устроят щастието на човешкия род? Ние си имаме достатъчно друга работа. Максимумът, на който можете да разчитате засега, е едно здраво пошляпване, ако отидете твърде далеч във вашите немирства.

— Какъв вид пошляпване?

— Не посягайте на професионални тайни!

— Но все пак — не се успокояваше Лунц — центърът само с раздаване на шамари ли се занимава, или има и по-сериозни задачи?

— Цяла напаст са тия командири на кораби — съкрушено въздъхна Дал. — Свободата на действие развива у тях излишно любопитство. Добре, да бъде. За да спестя време, ще споделя някои тайни. Центърът решава две основни задачи. Първата — това е запазването на разума. Защото разумът е най-нежното и най-крехкото цветенце от всички, които някога са израснали от материалното лоно. Няма нищо по-просто от това, да бъде погубено, когато едва разлиства венчето си. И колко такива цветенца загиват из Вселената въпреки всички усилия!

Дал замислено поклати глава.

— А втората задача? — подкани го Лунц.

— Тя е право противоположна на първата — Дал вдигна очи, — ограничаване на разума. Когато крехкият цвят дава особено благодатни плодове, а плодовете попаднат на благоприятна почва, те дават потомство, способно да противостои на всички несгоди. И нерядко се случва, че при такива условия разумните същества започват катастрофално да се множат и да се разселват, покорявайки Вселената. Понякога този стихийен процес, като достигне стадия на самосъзнанието, достига брега, предназначен му от природната река. Но понякога се превръща в мътна лавина, която безсмислено смила всички и всичко по своя път. Прогрес, който се развива за самия прогрес, затворен в самия себе си, рано или късно се изражда в жестока експанзия, изпълнена със самолюбие и презрение към всичко, лежащо извън неговите предели. Страшни плодове дават понякога крехките цветенца на разума!

— И тогава какво? — тихичко запита Лунц.

— Тогава ние здраво пошляпваме самозабравилата се цивилизация! — засмя се Дал.

— Ами ако това не помогне? — настояваше Лунц.

Погледът на Дал придоби плашеща дълбочина.

— Тогава вземаме по-радикални мерки.

— Какви точно?

— Случва се понякога спокойни звезди от типа на вашето Слънце, на които им предстои милиарди години безгрижно съществуване, изведнъж да закипят и да разкъсат обвивката си. И тогава парещият плазмен смерч изгаря околните планети. Загиват псевдоразумните общества и техните творения. И всичко започва отново — Дал тъжно се усмихна. — Затова е хубав нашият свят, Дмитрий Сергеевич, защото всичко в него рано или късно започва отначало.

— Ако наистина съществувате, вие сте твърде жестоки — бавно и намръщено произнесе Лунц.

— Ние не сме пацифисти — отвърна Дал. — Пацифизмът е близък до глупостта, а истинският разум е далеч от безсмисленото милосърдие. Неуместният хуманизъм е толкова вреден, колкото и неуместната жестокост.

Дал замълча, после се засмя и рече:

— Вярвам, че моите шегички не ви доскучаха?

— Няма ли да ви навреди това, че ми разказахте професионални тайни? — отвърна на въпроса с въпрос Лунц.

— Ни най-малко — Дал говореше с обичайния си малко лекомислен тон. — Аз вече съм встъпвал в контакт — не с цялото човечество, но с отделни хора. Кой би повярвал, ако му разкажете случилото се? В най-добрия случай ще си извоювате славата на халюциниращ космонавт и ще се простите с професията си. Освен това има едно обстоятелство, което ми позволява да съм откровен.

В тона, с който Дал произнесе последната фраза, имаше нещо, което накара Лунц изведнъж да застане нащрек. Той вдигна очи и срещна дълбок поглед без усмивка.

— Дойде време за откровеност, Дмитрий Сергеевич — тихо и с необикновена мекост продължи Дал. — Аз ви разказах вече, че когато забелязах кораба ви, не знаех какво да реша: да ви помогна, или да оставя нещата да си вървят по естествения път. Казах ви и това, че ми

хрумна оригинална идея, засягаща вашето бъдеще. Само не ви казах каква е тази идея.

— А каква е тя? — напрегнато попита Лунц.

Той вече не можеше да се отнася иронично към този странен разговор и целият се изпъна като струна, интуитивно почувствувал опасността. Само че развръзката се оказа съвсем неочаквана.

— Предложих на центъра вашата кандидатура в качеството на патрул — разчленено изрече Дал.

Известно време Лунц го гледаше с недоумение, после облекчено се разсмя.

— Никога не съм очаквал такава чест!

Но Дал не прие шегата и сериозно отвърна:

— Вие я заслужихте с поведението си в хода на аварията.

— Забавно — Лунц упорито поддържаше лек тон. — Как бих могъл да очаквам такъв поврат на съдбата? Патрул на вечния разум! Какво върши един такъв патрул?

— Редовият патрул е пасивен наблюдател.

— Вие редови ли сте?

Дал се усмихна.

— Не, вече не съм редови. Аз съм специален патрул, трансгалактически.

— А какво означава това?

— Колко любопитен човек сте вие! Мога да вземам самостоятелни решения.

— Например?

— Както виждате, мога да вербувам патрули.

— Само това ли? — малко лукаво запитва Лунц.

Дал се засмя и поклати глава.

— Мога да извършвам такива работи, че после сам да се изплаша от тях.

— А може би сте по природа плашлив?

— Съдете сам: имам силата да прекратя глобална или дори междупланетна война, да създавам цели континенти или да разрушавам планети, да запалвам или да загасвам звезди.

— Изобщо вие сте бог — без усмивка обобща Лунц.

Дал поклати глава.

— Не. В света има бездна от недостъпност не само за мен, но и за всяко разумно общество. Всемогъщите богове са измислица, а ние ходим по пътица, които са прокарани от законите на природата. Ние сме хора, само хора, Дмитрий Сергеевич!

— Хора — повтори Лунц и отпусна глава в дълбок размисъл.

— Чакам отговора на моето предложение — меко напомни Дал.

Лунц вдигна поглед и се усмихна.

— А не мога ли да стана багдадски халиф или римски император?

— Не. Но патрул можете да станете. Ако поискате.

— Ами ако не искам?

Очите на Дал станаха печални.

— Вие нямате друг изход — тихо рече той.

Смътна, заплашителна догадка проблесна в съзнанието на Лунц. Той се помъчи да не ѝ обръща внимание, но все пак внимателно запита:

— Нямам друг изход ли?

— Щом напусна борда на лайнера — заговори Дал, — флукуацията на радиоактивност ще се възобнови. И най-вероятно в течение на няколко секунди след това ще последва взрив.

Нито за миг Лунц не се усъмни в правотата на тия думи. Той повярва в трагичността на ситуацията тъй естествено и просто, както преди това се съгласи да се включи във веселата и многозначителна словесна игра.

— Тъй — промърмори той, прекара длан по лицето си и се опита да се пошегува: — А отпуската ми поне ще бъде ли голяма?

— Отпуски няма да има.

Дал се приближи и постави ръка зад гърба на Лунц, като избягваше да го гледа в очите.

— Нещо повече — гласът на Дал звучеше тихо, но сърцето на Лунц се свиваше все повече и изпитваше тъпа болка, — вие никога не ще се завърнете на Земята. Вие дори не ще знаете къде се намира тя. Пълната забрава на предишната родина е задължително условие за патрулния живот. Но ще имате друго, прекрасно и хармонично отечество. Ще имате всичко: знания, възможности, интереси, любов и семейство. А за вас Земята ще изчезне в просторите на Космоса. Заедно с вашето минало.

Лунц погледна Дал право в очите.

— Това е все едно да умреш и да се родиш отново.

— Нима е лошо?

— Лошо е — твърдо отвърна Лунц.

Дълбоките, разбиращи очи на Дал станаха печални.

— Но нали няма друг изход — като че на себе си повтори той.

— Как да няма? — гневно запита Лунц. — Вие сте почти богове!

— Ние не сме богове — виновно отвърна Дал, — ние сме хора, само хора.

Той бе разбрал всичко по-рано от самия командир и сега чакаше неизбежната развръзка.

— А хората не са богове — някак безнадеждно изрече Лунц, почти машинално напипа нужния лост и го натисна.

Защитният екран на големия илюминатор се плъзна встрани и откри черно, мрачно небе, пълно със звездни огньове. Очите на Лунц проследиха познатия рисунок на съзвездията, лесно откриха светло, синкавата красива звезда и топло заблестяха. Слаба усмивка разтегна устните му.

— Хората! — тихо повтори той.

Притвори очи и със страхотна яснота си припомни шепота на тревата под свежия ветрец, сладкия дъх на цветята, ленивия полет на облаците в бездънната синева на небето, смеещото се лице на своята жена, когато отмяташе косите си назад, и съсредоточената муцунка на сина си, пристъпващ с мрежа в ръка към равнодушната красива пеперуда. И сурово изрече:

— Нека всичко върви по своя ред. Сбогом, Север Дал!

— Сбогом, командире!

В този отговор прозвуча много: разбиране, явна тъга, лек упрек и едва доловима ирония. Този отговор увисна във въздуха, очаквайки продължение. Но Лунц не каза нищо и дори не се обърна. Той неотклонно следеше ослепителната синя звезда, която призивно го гледаше право в очите от мрака на вечната нощ.

Публикувано във вестник „Орбита“, броеве 45, 46, 47/1975 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.